

"Her insan fitrat üzere doğar." hadisini nasıl anlamalıyız? Yani her insan eğitilerek deha olma potansiyeli ile mi doğar? Bu konu hakkında Risalelerden bilgi var mıdır?

Hadisin asıl metni ve kaynağı şu şekildedir:

"Her doğan, İslâm fitratı üzerine doğar. Sonra, anne-babası onu Hristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar."(1)

Bu hadisteki temel mesaj, İslâm fitratı üzere doğan yavruları batıl inançların, menfi ideolojilerin yahut sefahat odaklarının eline düşmekten koruma konusunda anne babaya düşen büyük görevi ve sorumluluğu ihtar etmektir.

Her insan yaratılış itibariyle lekesiz, tertemiz, iman ve İslâm'a en müsait bir hüviyette doğar. Lakin insanın başta ailesi olmak üzere çevresi ve bulunduğu muhit o temiz ve lekesiz fitratı şekillendirmeye başlar. Yani insanın ilk fitratı yazılmaya müsait bembeyaz bir kağıt gibidir.

Her insanın doğuştan gelen elbette belli bir programı belli bir kabiliyeti belli bir potansiyel yeteneği vardır. Bu kuvve ve potansiyel hâlinde bulunan yeteneklerin ilim, eğitim ve terbiye gibi şeyler ile inkişaf ettirilmesi gerekiyor.

Lakin her insan doğuştan deha ve üstün yetenekli demek yanlış bir bakış açısidir. Üstün yetenek ve deha gibi şeyler, sadece eğitim ve öğretim ile elde edilen yetenekler değildirler. Bazı insanların fitratına deha ve üstün yetenekler konulmuştur ve bunlar eğitim ve öğretim ile geliştirilirler demek daha doğru bir bakış açısidir.

Mesela, Hazreti Bilal (ra) deha değildi vasat bir insandı, ama iman ve sebatı ile büyük bir insan olabildi. Ebucehil deha derecesinde bir insandı, ama Hazreti Bilal (ra)'in ayağına toprak bile olamadı. Demek gerçek değer ve üstünlük, mümin ve ahlaklı bir insan olmaktan geçiyor.

Bu konu Risale-i Nur'dan burası ile desteklenebilir:

"İnsan, nur-u iman ile âlâ-yı illiyyîne çıkar, Cennete lâıyk bir kıymet alır. Ve zulmet-i küfür ile esfel-i sâfilîne düşer, Cehenneme ehil olacak bir vaziyete girer. Çünkü, iman, insanı Sâni-i Zülcelâline

nisbet ediyor. İman bir intisaptır. Öyle ise, insan, iman ile insanda tezahür eden san'at-ı İlâhiye ve nukuş-u esmâ-i Rabbâniye itibarıyla bir kıymet alır. Küfür o nisbeti kat' eder. O kat'dan, san'at-ı Rabbâniye gizlenir. Kıymeti dahi yalnız madde itibarıyla olur. Madde ise, hem fâniye, hem zâile, hem muvakkat bir hayat-ı hayvanî olduğundan, kıymeti hiç hükmündedir..."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. *Buhârî, Cenâiz 92; Ebû Dâvut, Sünne 17; Tirmizî, Kader 5.*

(2) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, Birinci Mebhas.](#)